

[illegible]

oldukları sûrelerin parçalarıdır ve bu sûreler Fâtiha'dan sonra tamamlanmıştır. es-Seb'u‘l-mesânî “ikilenen, tekrarlanan yedi” demektir. Bu sûre yedi âyet­ten oluştuğu ve namazda en az iki kere okunduğu için bu ismi almıştır. Ümmül-l-kitâb "kitabın aslı, temeli, anası" demektir. Fatiha sûresine bu ismin verilmesi, Kuran’n bir özeti niteliğinde olmasından dolayıdır. Fatiha Suresinin Fazileti Ebû Saîd b. Muallâ anlatıyor: Ben Mescitte na­maz kılıyordum. Rasulullah (sas) beni çağırdı. Ben de O'na icabet etmedim. (Namazdan sonra vardığımda:) Yâ Rasûlallah, ben namaz kılıyordum, diye özür beyân ettim. Rasûlullah şöyle dedi: "Kurân'da Allah: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ “Ey îmân edenler, sizi, size hayât verecek şeylere da'vet ettiği zaman Allah 'a ve Rasûlü 'ne icabet edin...” (Enfâl, 8/24) buyurmadı mı?" Sonra Rasûlullah bana şöyle dedi; أَلَا أُعَلِّمُكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ "Haberin olsun, sen mescidden çıkmadan evvel ben sana muhakkak Kurân'daki en büyük sûreyi öğreteceğim" Sonra elimi tuttu. Mescitten çıkmak istediğimiz zaman ben şöyle dedim: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ قُلْتَ: «لَأُعَلِّمَنَّكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ» “Yâ Rasûlallah, Sen bana ‘Muhakkak sana Kurân'daki en büyük sûreyi öğreteceğim’ demiştin” dedim. Rasûlullah (sas) şöyle buyurdu: قَالَ: «اَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ

[illegible]

نِصْفَيْنِ،
وَلِعَبْدِي
مَا سَأَلَ، Allah-u
Teala buyurdu ki; 'Ben Fatiha'yı kulum ile kendi aramda ikiye böldüm. Kulum
için istediği vardır/verilecektir. فَإِذَا
قَالَ
الْعَبْدُ:
{اَلْحَمْدُ
لِلَّهِ
رَبِّ
الْعَالَمِي
06;َ}قَالَ اللهُ
تَعَالَى:
حَمِدَنِي
عَبْدِي، 'Hamd, sadece
Âlemlerin Rabbi Allah’adır” dediğinde Allah(c.c.): 'Kulum beni
Hamdetti, 'vdü'der.
وَإِذَا
قَالَ:
{اَلرَّحْمَن
16; الرَّحِيمِ}،
قَالَ اللهُ
تَعَالَى:
أَثْنَى
عَلَيَّ
عَبْدِي، 'O Rahmândır,
Rahîmdir' dediğinde Allah: Kulum beni, sena etti; yüceltti, der.”
وَإِذَا
قَالَ:
{مَالِكِ
يَوْمِ
الدِّينِ}،
قَالَ:
مَجَّدَنِي
عَبْدِي Kulum: 'Hesap
gününün sahibi Allah’tır” dediğinde Allah: Celal sıfatlarımla kulum
beni yüceltti, der. فَإِذَا
قَالَ:
{إِيَّاكَ
نَعْبُدُ
وَإِيَّاكَ
نَسْتَعِينُ}
قَالَ: هَذَا
بَيْنِي
وَبَيْنَ
عَبْدِي،
وَلِعَبْدِي
مَا سَأَلَ، Kulum:

"Allah'ım biz yalnız sana ibadet eder ve sadece senden yardım isteriz" dediğinde; Cenabı Allah: "Bu ayet benim ile kulum arasındadır ve kuluma istediği vardır/verilecektir" der. {فَإِذَاقَالَ:اِهْدِنَاالصِّرَاطَالْمُسْتَقِيمَصِرَاطَالَّذِينَأَنْعَمْتَعَلَيْهِمْغَيْرِالْمَغْضُوبِعَلَيْهِمْوَلَاالضَّالِّينَ}قَالَ:هَذَالِعَبْدِيوَلِعَبْدِيمَاسَأَلَ Kulum: "Rabbimiz! bizi sırat-ı müstekîme / dosdoğru Allah'a giden tevhid inancına göre yaşamayı ve hidayet üzere devamlı olmayı nasip eyle!. Hidayet yolu senin kendilerine nimet ve ihsanlarda bulunduğın has kulların yoludur. Gazabına uğramışların ve Tevhid inancından sapmış olanların yoluna değil”, dediğinde, Allah bu ayet kulum içindir ve kuluma istediği verilecektir" der.[Müslim.] Fatiha Suresinin Şıfa Yönü Ebû Saîd Hudrî anlatıyor: Biz, bir yolculukta bulunuyorduk. Derken bir yerde konakladık. Akabinde bir kız geldi ve: "Kabilemizin büyüğü (bir akreb tarafından) sokuldu. Erkeklerimiz yanımızda yoklar. Binâenaleyh sizlerden bir ilâç yapıcı var mıdır?" dedi. Bir adam kalktı. Biz onun rukye yaptığını bilmiyorduk. O kimse, akrep sokan kişiye rukye yaptı ve o kişi derhâl iyileşti. Ve bizden giden o kimse için otuz koyun verilmesini emretti. Ve bizlere de süt içirdi. Bizden olan kimse bize dönünce ona: "Sen rukye yapar mıydın?" dedik. O: "Hayır yapmazdım. Ben ona Ümmü 'l-Kitâb'ı okumaktan başka bir rukye yapmadım, dedi. Biz kendi kendimize; Biz gelinceye yahut Peygamber'e bu olan işleri arz edip soruncaya kadar hiçbir şey ihdas etmeyin, bildirmeyin, dedik. Nihayet Medine'ye geldiğimizde bunu Peygamber'e zikrettik. Rasulullah bize şöyle dedi: وَمَاكَانَيُدْرِيهِأَنَّهَارُقْيَةٌ؟اِقْسِمُواوَاضْرِبُوالِيبِسَهْمٍ"Fatiha Sûresi'nin bu kadar müessir bir duâ olduğunu ona öğreten nedir? Şimdi sürüyü taksim edin, benim için de bir pay ayırın".[Buhari.] Fatiha Suresinin İçerdiği Temel Mesajlar: 1. Tevhid: Allah'ın zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birliğine inanma. 2. Allah'ın bütün varlıklar üzerinde Rubûbiyeti, Rahmâniyet ve Rahîmiyeti olduğunu ikrar. 3. Ahiret günü

onun gereği olan ba's, yeniden dirilme, haşır, maşher, amellerin hesabı, Allah ile kul ve kulların kendi arasında muhasebesi ve adaletin tecelli ettirilmesi. 4. Allah'ın dünya ve ahiretin, ezelden ebede her şeyin ve zamanın sahibi, mâlik’i ve melik’i olduğunu kabul. 5. Allah'ın ibadeti hak eden ve duaları işitip cevap veren, yegâne Ma’bud olduğuna samimi inanç. 6. Hidâyet ve Sırât-ı Müstakîm üzere içi dışı bir olarak samimi iman ve ameli hedefleyen yaşam tarzı. 7. Dua’nın önemli bir ibadet ve namazın da bütün yönleriyle, duanın bütün çişitlerini içiinde barındıran, en derli toplu ve en makbul dua olduğu, 8. Duada hem iyilikleri isteme ve hem de kömütümülüklerden korunma talebinde bulunmak ve iyilikleri isterken iyilerden örnekler, kömüt&uumulüklerden sakınırken de köm&uumullerden örneklerle duanın mana ve mahiyetinin kuvvetlendirilmesinin iyi olacağı anlatılmaktadır. Fatiha Suresinin Öz&uumunü Şu Beş Maddede Toplamak Mümk&uumund&uumur. Tevhid/Allah'ın her bakımdan birliği, Adâlet/her hakkın sahibine verilmesi Ubûdiyot/ O'na ihlasla kulluk İstikamet/dosdoğru yaşamak, Âhiret/ mükafat ve mücazat g&uumun&uumun&uumun geleceğine inanma. Fatiha Suresinin Tefsiri: بِسْمِاللَّهِالرَّحْمَنِالرَّحِيمِ Besmelenin buradaki anlamı: “(Kur’an okumaya) Allah’ın adıyla, O’ndan yardım isteyerek başlıyorum”. Allah Teâlâ bu mübarek ayet ile sûreye başlaması, mümin kullarına gerek okumaya, gerekse diğer işlere başlarken Allah’ın mübarek isimleriyle teberrük ederek başlamamız gerektiğini bizlere öğretmek içiindir. “Besmele ile başlamayan her işin sonu kesiktir.” Hadis-i Şerifi bu görüşü desteklemektedir. Medine, Basra ve Şam fakihlerine göre besmele Fâtiha suresinden ve diğer surelerden bir ayet değildir. Surelerin başına teberrüken ve sure aralarını ayırmak içiin yazılmıştır. Ebu Hanife’nin ve tabilerinin görüş&uumu de budur. Bundan dolayı Hanefi mezhebine göre namazda besmele sesli olarak okunmaz. İmam Azam ve onun görüş&uumunde olan Âlimler Fatihanın Allah ile kul arasında ikiye taksim edildiğini belirten hadis-i şerifi Besmelenin Fatiha suresinden ve diğer surelerin evvelinden bir ayet olmadığına delil getirmişlerdir. Çünk&uumu Kutsi hadis { اَلْحَمْدُلِلَّهِ} ifadesiyle başlamıştır. Besmele ile başlamamıştır. O halde Fatiha’nın ilk ayeti, {اَلْحَمْدُلِلَّهِرَبِّالْعَالَمِينَ} ayetidir. Zira Fatiha suresinin yedi ayet olduğu kesindir. Besmele Fatiha’dan bir ayet olsaydı sekiz ayet olmuş olurdu. Mekke ve Kûfe Fakîhleri ise Besmelenin hem Fatiha suresinin hem de diğer surelerin başlangıcında o sureden birer ayet olduğu görüş&uumundedirler. İmam Şafii ve ashabı da bu görüş&uumutedirler ve namazda sesli olarak okurlar. Ayrıca, Kur’an-ı Kerimden olmayan bir söz&uumun, Mushaf’a yazılması Peygamberimiz tarafında yasaklanmıştır. Bu sebeple Fâtiha okunduktan sonra duadan dolayı söylenen (Âmin) ifadesi, Kur’an-ı Kerimden olmadığı içiin Mushaflara yazılmamıştır. Dolayısıyla eğer Besmele, Fatiha suresinden ve başında yazıldığı surelerden olmasaydı surenin evvelinde Mushaflara yazılmazdı

görmüşün; ileri sürmüşlerdir. Bu durumu Besmelenin Fatiha'dan bir ayet olduğuna delil saymışlardır. İbni Abbas "Herkim surelerin evvelinde besmeleyi okumayı terk ederse Allah'ın kitabından 114 ayeti terk etmiş olur" demiştir. Allah Allah yerine "tanrı", rahman yerine "esirgeyen", rahîm yerine de "bağışla" kelimelerinin kullanılması bu isimlerin anlamlarını tam olarak karşılamaz. Allah ismi, bu isme hakkıyla lâcîr olan "tek, eşsiz, benzersiz, bî-takvîn kemal sıfatlarına sahip ve eksikliklerden uzak, varlığı zaruri (olmazsa olmaz), yokluğu dâşîr" olan yâce zâcîr ta mahsustur, bu sıfatları taşımayan hiçbir varlığa Alâh denemez. Halbuki insanların uydurdukları, kendilerine göre bazı nitelikler yükledikleri mabûdlara tanrı denebilir, Başka bir deyişle tanrı kelimesi "ilah" anlamına gelen genel bir isim olduğundan Allah'ın da kullanılabilir, halbuki Allah ismi O'ndan başka hiçbir varlık için kullanılamaz ve Arap dilinde de kullanılmamıştır. Rahman Kur'an dilinde rahman sıfat-isim de Allah'a mahsustur, başka hiçbir varlık için kullanılmamıştır. Rahman "en uzak geçmişe doğru bî-takvîn yaratılmışlara son" ve sınırsız lûtf, ihsan, rahmet bahşeden" demektir. Rahman, rahmetiyle muamele ederken buna mazhar olan varlığın hak etmesine, lâcîr olmasına bakmaz, bu sıfatın tecellisi yağmur gibi her şeyin üzerine yağar, güneş gibi her şeyi ısıtır ve aydınlatır. Rahim Rahim "çok merhametli, rahmeti bol" demek olup bu sıfatla kullar da nitelenebilir. Allah'ın rahîm sıfat-isim O'nun, daha ziyade kullarının gelecekte elde etmek üzere hak ettikleri, lâcîr oldukları sınırsız rahmetini, lûtf ve merhametini ifade etmektedir. "Esirgemek" ve "bağışlamak" bu sonsuz, engin ve etkisi eşitli rahmetin ancak bir parçası, etkilerinin yalnızca bir eşididir. Hamd Dilimizde övmeye ve teşekkür etme, Arapça'da medih ve şükür kelimeleri ve nin hamd kelimesine yakın mabûdaları bulunmakla birlikte bunlar arasında birtakım ince farklar da vardır. Methetme (övmeye) bir iyilik ve güzellik karşısında yapılır; bu iyilik ve güzelliğin sahibi, kendisinin bunda iradesi ve etkisi olsun olmasın methedilebilir. Kişi kendi iradesinin eseri olmayan güzelliği sebebiyle övmek gibi cömertlik ve cesaret gibi erdemlerinden dolayı da övmek. Halbuki hamd ancak irade ve istekle hâcîr olan iyilik ve güzellik karşısında yapılır. Şükür ve teşekkür "isteyerek yapılmış (ihtiyarî) bir iyilik ve ihsana karşı dille veya başka şekillerde uygun mukabelede bulunmaktır." Bu, hem Allah'tan hem de insanlardan gelen iyilikler karşılığında yerine getirilmesi beklenen ahkî; bir güzelrevdir. Hamdetmek de dil ile yapılır; "hamdolsun, elhamdülillah..." denir, ancak bunun sebebi yalnızca nimet ve ihsan değil, irade ve ihtiyara dayalı bî-takvîn güzel;lik ve iyiliklerdir. Bu mabûdada hamd yalnızca Allah'a mahsustur. Allah'ın başkalarına ait olan iyilik ve güzellikler, gerçekte ve kâmil manasıyla onların isteklerine bağlı değildir. İnsanların kendi isteklerine bağlı iyilik ve güzelliklerde Allah'ın da iradesi vardır. Dolayısıyla bu mabûdada hamdın tamamı Allah'a mahsustur, O'na aittir. Âlem Âlem maddî; ve manevî; güzel;len ve güzel;lemeyen, dânyada ve âhirette Allah Teâlâ'nın yarattığı her şeydir. Güzel;len, hissedilen, insan bilgisinin ulaşabildiği maddî; varlıklara "mâlik ve şehâdet âlemi", madde ötesi varlıklara da "gayb ve melekût âlemi" denilir. Gayb ve melekûtinin tek sahibi Allah'tır. Mâlik ve şehâdet âleminin ise gerçekte sahibi Allah olmakla beraber güzel;nâde ve mecazen başka sahipleri de olabilir. Vahiy yoluyla gelen bilgilere göre şehâdet ve mâlik âlemi, gayb ve melekût âline nispetle denizden bir damla, sahradan bir kum tanesi kadardır. Rabb Rab kelimesi tek başına söyliendiği zaman bundan yalnızca "Allah" kastedilir, O'nun güzel;zel isimlerinden biridir,

"sahiplik ve terbiye edicilik" özelliğini ifade eder. Bu kelime "rabbü'ddâr" (ev sahibi) gibi tamlama şeklinde başkaları için de kullanılır. Malik "Din gününün mâliki" tamlamasında geçen mâlik "malın, mülkün sahibi" demektir. Bazılarınca "hükümdar" anlamında "melik" şeklin­de de okunmuştur. Allah Teâlâ hakkında mâlik ve melik sıfatları kullanıldığı zaman mâna çerçevesinde bir eksiklik olamaz; çünkü O hem âlemlerin sahibidir hem de herkese ve her şeye hükmü geçer; O'nun iktidarı üstünde bir iktidar tasavvur bile edilemez. Din Günü "Din günü" âhiretteki hesaba çekme ve hüküm verme günüdür. Allah, dünya hayatında, imtihan için kullarına da sahiplik ve iktidar vermiş; imanı olduğu halde gaflet içinde bulunan kimseler -zaman zaman da olsa- Allah'ın sahipliği ve iktidarının bilincinde olmaya özen göstermemişler; imanı olmayanlar ise bunun şuurundan tamamen yoksun kalıp inkâr etmişlerdir. Âhiret âleminde kulun, bu dünyadaki geçici iktidarı da ortadan kalkacağı için ahirette Allah'ın melik ve mâlik sıfatı bütün azametiyle ortaya çıkacaktır. Bunun için âhirette gerçek "melik ve mâlik" olan sadece Allah’tır. İbadet İbadet "kulluk ve tapınma" olarak anlaşılmıştır. Bu kavramın içinde kâmil mânada "sevgi, korku ve boyun eğme" vardır; bu üçtavır ve duygunun birlikteliği ibadetin temelini oluşturur. İnsanların yaratılış gayesi ibadettir; ancak onlar bu­na mecbur tutulmamışlardır; yani terim anlamıyla ibadet, iradeye bağlı olmayan hareketler ve oluşlar gibi hâsıl olmamakta; ilâhî emri kul, dünya hayatında bir im­tihan olarak serbest iradesiyle yerine getirmekte veya ihmal etmektedir. İnsanın sınırlı gücü ve iradesi her zaman maddî ve manevî ihtiyaçlarını karşılamaya ve kendisinden bekle­nenleri yerine getirmesine yeterli olmamaktadır. Bu sebeple insanlar hem diğer insanlardan hem de insanüstü güçlerden yardım istemeye ve almaya kendilerini mecbur hissetmişlerdir. Fakat onların bu iki kaynaktan yardım istemek ve almak için tuttukları yollar, benimsedikleri sistem ve usuller, ilâhî irşada kulak asmadıkları zamanlarda şirke ve bedbahtlığa düşmelerine sebep olmuş; dolayısıyla birçok bâtıl din, işe yaramaz sistem ortaya çıkmıştır. Bu âyet, İbadet ederken ve yardım isterken yöneleceğimiz doğru adresi bize göstermekte ve tevhibi (bir Allah'a iba­deti, sığınmayı ve yönelmeyi) getirmektedir. Âyette "ederim, dilerim" yerine çoğul olarak "ederiz, dileriz" şeklinin seçilmiş olması tevhid ehli müminlerin bir bütün teşkil ettiklerini, bu sebeple "Sen ben değil, biz varız" ilkesi doğrultusunda hareket etmelerini, fert toplum arasındaki dengeyi korumalarını işaretlemektedir. Burada "biz"i oluşturan bağ imandır, bir Allah'a kulluktur. Müminler kardeşçe yardımlaşırlar, fakat kimin elinden gelirse gelsin gerçekte her nimetin Allah'tan gel­diğini, O dilemedikçe kimsenin bir şey veremeyeceğini bilirler. Sırat-ı Müstakim "Bize doğru yolu göster" duası aynı zamanda rabbin, kullarına bir irşad ve uyarıdır; eğer insan kendine yeterli olsaydı, doğru yolu görmesi ve bulması için bir başkasına ihtiyacı olmazdı. Yaratıcı bu talimatı verdiğiine göre kuta düşen, ilâhî irşada kulak vermek, insanî bilgi ve kabiliyetlerini bu irşad doğrultusunda kullanarak her adımını doğru atması için O'nun tarafından sağlanan İmkânları gerektiği gibi kullanmaktır. "Doğru yol" (sırât-ı müstakim) İslâm'dır. Allah'ın peygamberleri ile kullarına gönderdiği dinlerin genel adı da İslâm'dır. Yaratılan ile yaratılan, Allah ile kul, akıl ile vahiy, hürriyet ile cebir, haksızlık ile adalet, iyi ile kötü... ancak İslâm'da yerli yerine konmuş, doğru ilişkiler ve dengeler kurulmuş, kurulma yolları gösterilmiştir. Amin "Duamızı kabul buyur, böyle otsun, bizi eli boş çevirme" mânasına gelen "âmin" sözü, dilleri ne olursa olsun

bütün müslümanların, hatta semavî din men­suplarının ortak ifadeleri haline gelmiştir. Bu cümle Fatiha sûresine dahil olmadığı gibi âyet de değildir. Birçok hadiste Resûlullah‘ın Fâtiha'dan sonra "âmin" dediği ve böyle denilmesini öğütlediği ifade edilmiştir. [Müslim.] Rasulullah buyurdular ki: إِذَاأَمَّنَالْإِمَامُ،فَأَمِّنُوا، فَإِنَّهُمَنْ وَافَقَتَأْمِينُهُتَأْمِينَالْمَلاَئِكَةِ غُفِرَلَهُ مَاتَقَدَّمَمِنْذَنْبِهِ “İmam “amin” dediği zaman siz de “amin” deyiniz. Her kimin “amin” demesi meleklerin “amin” demesine rast gelirse onun geçmiş günahları affolunur.”[Buhari.] Yine sahih hadisler, Fatiha sesli okunduğunda "âmin" duasının da sesli yapılacağı bilgisini getirdiği için fıkıh mezheplerinin çoğu bunu benimsemişlerdir. Hanefîler'e göre bu cümle namazda daima sessiz söylenir. Hazırlayan: Mehmet ERGÜN / Vaiz

[İslam ve Hayat.Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)